

Kas *Kaitsevägi* või *kaitsevägi*?

Guido Pääsuke

Kaitseministeeriumi õigusosakonna jurist

Tiina Soon

Eesti Keele Instituudi terminoloogia osakonna juhataja

Riigikogu võttis 2012. aasta 13. juulil vastu uue kaitseväeteenistuse seaduse,¹ milles määratletakse seaduse tasemel *Kaitsevägi* valitsusasutusena ning kirjutatakse seetõttu suure algustähega. Seaduseelnõu menetlemise käigus kerkis korduvalt küsimus, miks muudatus tehakse ja kas see on kooskõlas kirjakeele normiga. Hea Õiguskeele lugeja! Enne kui järgmine kord eeldatava kirjavea tuvastamisel pliiatsiteritajat otsima tõttad, kutsume sind käesoleva artikli kaasabil mõtlema. Äkki ei olegi ministeeriumiametnikud hulluks läinud ega uut sõnakunsti imet loonud.

2008. aastal võttis Riigikogu vastu kaitseväge korralduse seaduse,² millega loodi Eestis ühtne valitsusasutus nimega *Kaitsevägi*.³ Kuni selle ajani oli tegemist kahekümne kaheksa eraldi seisva riigiasutuse ühendusega. Paralleelina võib tuua avaliku teenistuse, mis on küll iseseisev mõiste, kuid tegemist ei ole konkreetse juriidilise isikuga. Nii hõlmab avalik teenistus avaliku võimu teostamist Tallinna Linnavalitsuses, Riigikogu Kantseleis, Kaitseressursside Ametis või Kaitseministeeriumis, kuid ei hõlma nt abiteenistujana töötamist nimetatud asutuses. Seega oli *kaitsevägi* tollal riigi sõjalist kaitset korraldavate asutuste kogumi üldnimetus. Tegemist ei olnud iseseisva juriidilise isikuga ning seetõttu oli õigustatud kirjutada väikese algustähega – *kaitsevägi*. Näiteks enne 2008. aastat tegutsesid *kaitseväge* sildi all lisaks muudele asutustele sellised eraldiseisvad asutused nagu *Kaitsejõudude Peastaap*, *Kaitseväge Logistikakeskus* ja *Kaitseväge Ühendatud Õppeasutused*.⁴

2008. aasta juunis Riigikogus heakskiidetud *kaitseväge* korralduse seaduse menetluse käigus jäi aga asjaosalistel, sealhulgas keeleteoimetajatel, kahe silma vahele seaduse § 2, kus on kirjas: „*Kaitsevägi* on sõjaväelisel korraldatud valitsusasutus Kaitseministeeriumi valitsemisalas“. Sisulist muudatust arvestamata jäeti tähelepanuta seniste ametiasutuste likvideerimine ja samanimeliste struktuuriüksuste loomine ning tekitati olukord, kus *kaitseväge*, mida juhib *kaitseväge* juhataja, struktuuriüksuseks on *Kaitseväge Peastaap* *Kaitseväge* Peastaabi ülema juhtimisel.⁵ Samasugune olukord kehtib ka teiste struktuuriüksuste nimetuste kirjutamisel, kus struktuuriüksused osutasid kirjepildi järgi tähtsamaks kui asutus, mille koosseisu nad kuuluvad, ja selle juht ehk nõõbid on suuremad ja tähtsamad kui palitu, mille külge nad on õmmeldud.

Muidugi võib argumendina kasutada teadmist, et Eesti Vabariigi põhiseaduses on kirjutatud *kaitsevägi*.⁶ Siinjuures tuleb tähele panna, et põhiseaduse näol on tegemist Eesti riikliku korraldust reguleeriva alusdokumendiga, mille eesmärk ei ole reguleerida riigikorraldust üksikasjalikult, vaid anda üldised suunised. Täpsem korraldus reguleeritakse juba Riigikogus

---

¹ RT I, 10.07.2012, 1.

² RT I 2008, 35, 213.

³ *Kaitseväge* korralduse seadus §-d 2 ja 57.

⁴ Rahuaja riigikaitse seadus, § 16 – RT I 2002, 57, 354

⁵ *Kaitseväge* korralduse seadus, § 18.

⁶ Eesti Vabariigi põhiseadus, §-d 124 ja 126.

vastuvõetavate seaduste ja nende alusel antavate muude õigusaktidega. Nii näiteks ei ole põhiseaduses reguleeritud valitsuse koosseisu, vaid märgitud, et Vabariigi Valitsusse kuuluvad peaminister ja ministrid. Sätestamata on ministrite ametinimetused. Põhiseadus ei erista, kas valitsusse kuulub lisaks peaministrile kolmteist või kakskümmend ministrit ja kas neist üks on *sõjaminister* või *kaitseminister*. Sätestatud ei ole ka ministrile alluva ministeeriumi nimetus.⁷ Samas annab põhiseadus üldise suuna, millest lähtuda, ning valitsuse koosseis ja ministeeriumid on sätestatud Vabariigi Valitsuse seaduses. Samast põhimõttest tuleb lähtuda ka kaitseväge täpsema kirjelduse loomisel. Põhiseadus annab suunise, et Eesti sõjalist riigikaitset teostav riiklik moodustis ehk sõjavägi peab kandma nimetust *kaitsevägi*, kuid jätab reguleerimata, kas tegemist peaks olema ühe või mitme asutuse kombinatsiooniga. Näiteks koosneb Ameerika Ühendriikide sõjavägi viiest iseseisvast väeliigist: maavägi (*Army*), merevägi (*Navy*), merejalavägi (*Marine Corps*), õhuvägi (*Air Force*) ja rannavalve (*Coast Guard*) ning tegemist ei ole ühtse asutusega. Samas otsustati Eestis 2008. aastal riigi suurust ja võimalusi arvestades, et traditsiooniline sõjaväge võimekus eri tegevusaladel ning kaitseväeteenistusega seotud haldustegevus on otstarbekas koondada ühte asutusse. Seega ei ole Eestis 2009. aastast korrektne käsitleda maa-, mere- ja õhuväge eraldiseisva institutsioonina, vaid tegemist on ühe asutuse tegevusvaldkondadega. See on sarnane näiteks Politsei- ja Piirivalveametiga, kus asutuste liitumisel on selgelt eristatavad tegevusvaldkonnad.

Et põhiseadus sätestab Eestis *sõjaväge* või *relvajõudude* sünonüümina *kaitseväge*, siis sellest tulenevalt on *sõjaväeteenistuse* sünonüümina kasutusel *kaitseväeteenistus*.

Uue kaitseväeteenistuse seaduse eelnõu väljatöötamise alguses konsulteeris Kaitseministeerium Eesti Keele Instituudiga ning koos jõuti arusaamale, et valitsusasutuse nimetus tuleb kirjutada suure algustähega, eristamaks seda üldmõistest. Konsultatsioonide tulemusena võib öelda, et sõna *kaitsevägi* kasutamine sarnaneb sõnaühendi *Eesti pank* kasutamisega. Kuigi *Kaitseväge* ees ei ole sarnaselt enamiku riigiasutustega täiendit *Eesti*, tasub see sinna kirja kirjutamisel ise mõelda. Tagasi tulles panga näite juurde: kui tegemist on Eestis asuva finantsasutusega, siis on *Eesti pank*, kui põhiseadusliku asutusega, siis *Eesti Pank* ehk antud juhul on suurtähte tarvis ainulise nimetuse eristamiseks samakuulisest liiginimetusest. Kaitseväge kui valitsusasutuse nimetus erineb tavapärasest valitsusasutuse nimetusest, milleks Vabariigi Valitsuse seaduse kohaselt on *amet* või *inspeksioon*. Erand, et riigi sõjalist kaitset korraldava asutuse nimetuses ei kasutata täiendit, on sätestatud ka nimetatud seaduses, mille § 39 lõikes 3 on *Kaitsevägi* asutusena eraldi välja toodud. Sama sätte kohaselt võib moodustada seaduse alusel ka muid valitsusasutusi, mille nimetuses ei ole *ametit* ega *inspeksiooni*.⁸ *Kaitsevägi* on võrdväärne teiste *ametitega*, sest tal on juhtimisfunktsioon, ta teostab riiklikku järelevalvet ja kohaldab riiklikku sundi.

Võib ju küsida, et kui ei ole enam *kaitseväge*, vaid on *Kaitsevägi*, kas siis on ka *Kaitseväeteenistus*. Siinkohal saab selgelt öelda ei. *Kaitseväeteenistus* on üks avaliku teenistuse eriliikidest, nagu *politseiteenistus* ja *vanglateenistus*. Lisaks sellele on kõrvuti *kaitseväeteenistusega* kasutusel ka *sõjaväeteenistus* kui kohustusliku *kaitseväeteenistuse* sünonüüm. Kaitseväeteenistuses olevad isikud võivad uue kaitseväeteenistuse seaduse kohaselt teenistuses olla *Kaitseväes* ja *Kaitseliidus*. Kaitseväelast võib suunata riigikaitsega seotud ülesannete täitmiseks teistesse asutustesse, näiteks atašeenäiteks välisesteenistusse. Kaitseväeteenistust, sealhulgas kohustuslikku kaitseväeteenistust, nagu ajateenistus, on varem

⁷ Eesti Vabariigi põhiseadus, §-d 88 ja 94.

⁸ Näiteks vangistusseaduse § 105 lg 1 kohaselt on valitsusasutuseks ka vangla.

korraldatud ka piirivalve ja päästevaldkonna asutustes. Seega ei ole kaitseväeteenistuse puhul tegemist ühe asutuse tegevuses osalemisega, vaid laiema mõistega. Siinkohal saab tuua paralleelina politseiteenistuse, mis hõlmab tegevust politseiametniku ametikohal nii Politsei- ja Piirivalveametis, Kaitsepolitseiametis kui ka sisekaitselises rakenduskoorigas.⁹

Kuigi sõnadest *kaitsevägi* ja *kaitseväeteenistus* on ajapikku saanud sünonüümid sõnadele *sõjavägi* ja *sõjaväeteenistus*, tasub eeldatavalt samatähenduslike sõnade kasutamisel olla ametlikus kirjavahetuses tähelepanelik, seda eelkõige välisriikidega suhtlemisel. Näiteks Kaitseväe juhataja Soome kolleegiga kohtumise kajastamisel ei ole vale, kui ajakirjanduses märgitakse, et kohtusid Eesti ja Soome kaitseväe juhtaja. Seda hoolimata, et Soome sõjaväe juhataja ametinimetus soome keeles on *puolustusvoimain komentaja*, mis otsetõlkes ei oleks kaitseväe juhataja. Niisamuti ei asu Taanis ajateenijad *kaitseväeteenistusse*, vaid *sõjaväeteenistusse*, sest Taanis ei ole *Kaitseväge*, vaid sealset sõjaväge nimetatakse *Forsvaret*.

See, kas kirjutada *kaitsevägi* või *Kaitsevägi*, oleneb kontekstist. Dokumentides ja õigusaktides on asjakohane eristada asutuse nimetust ja üldmõistet.

---

⁹ Politsei ja piirivalve seadus § 33.